

اولین حکومت نظامی در دوره پهلوی

۲۵ بهمن ۱۳۹۴ ساعت ۲۱:۴۶

اولین حکومت نظامی در دوران انقلاب اسلامی، در شهر اصفهان شکل گرفت. مقررات حکومت نظامی پیرو نشست شورای تأمینی استان اصفهان در روز ۲۰ مرداد ۱۳۵۷ مصادف با ششمین روز از ماه مبارک رمضان به اجرا درآمد و اولین اعلامیه های حکومت نظامی توسط سرلشکر رضاناجی فرماندارنظامی اصفهان و حومه به اجرا گذارده شد.

اولین حکومت نظامی در دوره پهلوی حکومت نظامی پس از یک رشته آتش سوزی ها و انفجارهای عمدی دولت به عنوان «عامل زمینه ساز» شکل گرفت. در این حوادث، هتل شاه عباس، ادارات دولتی، سینماها و بسیاری نقاط دیگر به آتش کشیده شد. پس از این حوادث برنامه ریزی شده اعلامیه ای از طرف دولت منتشر شد و متن آن به این شرح توسط داریوش همایون سخنگوی دولت برای خبرنگاران قرائت شد:

اقدام دولت، ارتش و شاه در اعلام حکومت نظامی در اصفهان، غیرقانونی و حاکی از هراس و آشفتگی جدی رژیم پهلوی بود. زیرا بر اساس قوانین، بدون تصویب مجلس شورای ملی برقراری حکومت نظامی وجهه ی قانونی نداشت.

«به اطلاع عموم می رساند، شب گذشته عده ای خرابکار که هیچ هدفی جز نابودی و ویرانی ندارند، در شهر اصفهان دست به تظاهرات زدند و شروع به آتش زدن اموال عمومی مردم کردند، از جمله قسمتی از هتل شاه عباس و یک پمپ بنزین و چند مؤسسه خصوصی را به آتش کشیدند و درختها را بریدند و شیشه ها را شکستند، به صورتی که بیم آن می رفت تمام شهر را به آشوب و آتش بکشند. به دنبال این حوادث امروز دولت از نظر وظیفه ای که به عهده دارد، به درخواست مقامات محلی، حکومت نظامی در اصفهان اعلام کرد که از خرابکاری و اتلاف اموال مردم و کشت و کشتار جلوگیری شود. جای تأسف است در حالی که کشور ما با گامهای استوار به سوی گسترش آزادیها پیش می رود، مشتی خرابکار فریب خورده که اعمالشان همه مخالف اصول و تعالیم عالییه اسلامی و تنها به سود مقاصد و عناصر ضدملی است، با وحشیگری هائی موجب برهم زدن نظام اجتماعی و خسارت مالی و جانی می شوند. البته این گونه اعمال وحشیانه ضدملی و غیرانسانی که در دین مبین اسلام نیز محکوم شده است، کوچکترین خللی در تصمیم دولت در افزایش آزادیهای فردی و گسترش فضای سیاسی کشور وارد نخواهد کرد و به منظور حفظ همین آزادی و امنیت زندگی هموطنان عزیز است که دولت وظیفه خود می داند با کمال قدرت جلو این آشوبگریها را بگیرد. دولت همه اقدامات لازم را برای دستگیری و مجازات قانونی خرابکاران و آشوبگران خواهد کرد و به مشتی فریب خورده بی خبر از اصول انسانی و ملاحظات ملی و دینی اجازه نخواهد داد سلامت کشور را دستخوش وحشیگریهای خود کنند.»

اعلام حکومت نظامی در اصفهان در صدراخبار رسانه های گروهی خارجی قرار گرفت. خبرگزاری فرانسه در گزارشی نوشت:

«به دنبال وخامت اوضاع، پلیس به تظاهر کنندگان حمله کرد و شورش گسترش یافت و زد و خوردها تا ساعت ۲ بامداد روز جمعه ادامه داشت و عده ای از نوجوانان توسط سربازان به قتل رسیدند. جمعه صبح سرکوب پلیس شدت یافت و زره پوشهای ارتش در نقاط حساس شهر مستقر شدند و بی مهابا هرگونه اجتماع مردم را به مسلسل بستند. طبق اظهار مخالفان تمام رهبران مذهبی اصفهان دستگیر شده و به مقصد نامعلومی اعزام شده اند.»

در اثر درگیری های روز بیستم مرداد ماه و منطقه مرکزی اصفهان، بیش از چهل تانک و خودرو به آتش کشیده شده و در پی شلیک مامورین، تعداد قابل ملاحظه ای از مردم کشته شده بودند: «تعداد کشته ها در منزل آیت الله خادمی و اطراف آن به قدری زیاد بود که به وسیله مامورین آتش نشانی و با استفاده از ماشین های آنان مبادرت به شستشوی زمین های خون آلود و جمع آوری جنازه ها گردیده است»

اقدام دولت، ارتش و شاه در اعلام حکومت نظامی در اصفهان، غیرقانونی و حاکی از هراس و آشفتگی جدی رژیم پهلوی بود. زیرا بر اساس قوانین، بدون تصویب مجلس شورای ملی برقراری حکومت نظامی وجهه ی قانونی نداشت. مجلس ده روز بعد از اجرای حکومت نظامی، در روز ۲۹ مرداد ۱۳۵۷، اجرای آن را در اصفهان به مدت یک ماه تصویب نمود و چند روز پس از آن توسط عبدالله ریاضی رییس وقت مجلس شورای ملی، به ستاد ارتش شاه ابلاغ گردید. داریوش همایون سخنگوی دولت جمشید آموزگار نیز نتوانست چگونگی اعلام حکومت نظامی در اصفهان و تطبیق آن با قوانین کشوری را توجیه نماید.

به دنبال وخامت اوضاع، پلیس به تظاهر کنندگان حمله کرد و شورش گسترش یافت و زد و خوردها تا ساعت ۲ بامداد روز جمعه ادامه داشت و عده ای از نوجوانان توسط سربازان به قتل رسیدند. جمعه صبح سرکوب پلیس شدت یافت و زره پوشهای ارتش در نقاط حساس شهر مستقر شدند و بی مهابا هرگونه اجتماع مردم را به مسلسل بستند. طبق اظهار مخالفان تمام رهبران مذهبی اصفهان دستگیر شده و به مقصد نامعلومی اعزام شده اند

به این ترتیب شهر اصفهان، به رهبری سرلشکر رضا ناجی در اختیار نظامیان قرار گرفت. وی در بدو امر هرآنچه جنگ افزار داشت، از خودروهای بزرگ تا تانک و نفربر و انواع توپ های دوربرد به سطح شهر کشانید. معلوم نبود با این توپ ها، که بردی بین ده تا سی کیلومتر داشتند، چه اهدافی را در شهر اصفهان، دنبال می کرد! قطعاً هدف اصلی، ارباب و تهدید عمومی بود. رژیم برآن بود که به هر نحو ممکن، مردم را به سکوت و انفعال وادارد. ناجی دارای شخصیت عجیب بود، او نیز به میزان شدت مقاومت مردم اصفهان، سمج، لجوج و سخت گیر بود. سرلشکر ناجی فارغ التحصیل دانشکده افسری در رشته توپخانه بود و دوره های عالییه را در آمریکا و انگلستان گذرانیده و در وفاداری به رژیم پهلوی، چندین مدال رسمی دریافت کرده بود.

بعدازظهر روز بیستم مرداد: در اغلب خیابان ها و محلات اصفهان جنگ و گریز بین مردم و مامورین دولتی ادامه داشت، ناجی فرمانده ی ارشد نظامی منطقه ی اصفهان، آنچنان در هراس بود که ابتدا در شورای تامین استان پیشنهاد کرد ساعت شروع حکومت نظامی ۳ بعدازظهر باشد، اما با مقاومت رییس ساواک، ساعت ۸ شب مورد موافقت قرار گرفت. در ساعت ۱۵:۴۰ دقیقه از طریق رادیو و چهل دقیقه پس از آن از طریق تلویزیون اصفهان، اعلامیه ی شماره ۱ فرماندار نظامی اصفهان با شدت و ابهت بی سابقه ای پخش شد و تلاش فراوانی به کار گرفته شد تا ورود مستقیم ارتش به عرصه ی درگیری ها، خیلی بزرگتر از آنچه بود، جلوه نماید.

اطلاعیه ی فرماندار نظامی در اصفهان بی سابقه و اجرای آن سخت بود. زیرا علاوه بر عزم انقلابیون بر تداوم مبارزه، از آنجایی که

مردم در ماه مبارک رمضان طبق آداب و سنن دینی کهن، خود را مقید به برگزاری مجالسی می دانستند که محقق شدن آن با ممنوعیت آمده در اطلاعیه در تعارض بود، لذا حکومت نظامی هر روز بیشتر از روز قبل با خواسته های بر حق مردم مسلمان اصفهان تضاد حاصل نموده، حضور نظامیان و تجهیزات سنگین و رعب آور آن ها را در میادین و چهار راه سدی در مقابل احقاق حقوق عامه ی مردم بود. هرچند که منابع و رسانه های دولتی، تلاش فراوانی را به کار گرفتند تا اعلام حکومت نظامی را به عنوان اقدامی مثبت در جهت تامین منافع و حفظ جان و مال مردم اصفهان بنمایانند.

منابع : دوران

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۶۱۲/پهلوی-دوره-نظامی-حکومت-اولین/>